

Budapesti Levéltári Mozaikok

2024/7. szám

DOI: [10.56045/BLM.2024.07](https://doi.org/10.56045/BLM.2024.07)

ISSN: 2939-6921

URL: <https://leveltarimozaikok.bparchiv.hu/2024/06/14/leveltari-mozaikok-100/>

VÖLGYI RÉKA

Élet a bordélyban

Az élet egy bordélyban nem csupa fényűzés, csillogás és multság egy nő számára, főleg nem egy fiatal lány számára a századforduló idején a fővárosban. A kéjnőknek sok nehézséggel és adott esetben erőszakkal kellett szembenézniük, hiszen a kuncsaftok mellett a bordélytulajdonosoknak is ki voltak szolgáltatva. Az alábbi tanulmányban a bordélyházbéli életet mutatjuk be a korabeli szabályozások és igazgatásrendészeti iratok alapján.

Kulcsszavak: *prostitúció, bordély, prostituált, szökés*

Milyen volt az élet a századfordulón egy budapesti bordélyban? Sajnos a levéltári iratanyagokban nem maradt fenn olyan forrás, amin keresztül egy konkrét bordélyház mindennapi működését lehetne rekonstruálni, így több kisebb esetből próbálunk következtetéseket levonni a hazai bordélyéletet illetően. Mivel elsődlegesen rendőrségi iratanyagból dolgoztunk, így ennek a világnak az árnyoldalát lehetett jobban megfogni. Azt a mesészerű képet szeretnénk cáfolni, ami szerint ezek a bordélyok olyan helyek voltak – legalábbis a nagy részük – ahol a nők luxus körülmények között, szép ruhában élték a gondtalan életüket.

A bordélyházi rendszert elsősorban azért hozták létre, hogy a lányokat egészségügyileg ellenőrizték, feltartóztassák a nemi betegségek terjedését, valamint eltüntessék őket a társadalom szeme elől. Ez utóbbi idővel kiderült, hogy nem volt sikeres.

Hogyan kerültek be oda azok a lányok, akik saját testük áruba bocsátásából próbáltak megélni? Ennek több feltétele volt: először bárcát¹ kellett szereznie, amivel legálisan dolgozhatott prostituáltként. Ehhez minimum 17 évesnek kellett lennie. Vagy maguk kerestek helyet, ahol dolgozhattak, vagy leányszerzők szervezték be őket, de ez már újabb kérdést, a leánykereskedelem problémáját veti fel.

A bordélyházakra és a kéjnékre vonatkozó szabályok

A prostitúció szabályozásán belül a Pest-Budára majd Budapestre vonatkozó jogszabályokból² most csak azokat a részleteket ismertetjük, amik kifejezetten a belső működésükre és az ott dolgozó nők védelmére, munkaviszonyára vonatkoznak.³

A bordélyban élő kéjnök számát 5–15 főben határozták meg. Az 1907-es rendelet szerint ennek a számnak a megállapítása a ház nagysága és a szobák száma alapján a főkapitány feladata volt.⁴

A bordélyt úgy kellett alakítani, hogy a szomszédos házakból ne lehessen belátni. A kaput az 1884-es és 1907-es rendeletek értelmében csak fél méterre nyithatták ki, hogy az arra járók ne láthassanak be, ezt az utóbbi szabályozásban azzal egészítették ki, hogy a bordélynak csak egy kijárata lehetett. A bordélyház utcára nyíló ablakainak egész nap befüggönyözve kellett lenniük. 1884-ben ezt a pontot kicsit lazították: takarítás vagy szellőztetés idején nyitva lehetett, de kéjnök nem tartózkodhatott az ablak közelében. Ezt megelőzően ezt pontosan nem szabályozták, nincs kikötés esetleges ablaknyitásra, de mivel csak annyit kötöttek ki, hogy befüggönyözve kell lennie, valószínűleg nyitva lehetett.⁵

Azt is meghatározták, hogy a nyilvánosházakban csak a tulajdonos és hozzátartozói élhettek. A kiszolgáló személyzettel kapcsolatban az 1867-es rendelet előírta, hogy csak olyan nő alkalmazható cselédnek, aki a kora és a külsője alapján már feltételezhetőleg nem prostituálódik – ez a külsőre vonatkozó kitétel ugyan relatív, de lényegében talán azt

¹ A bárcáról bővebben ld. Völgyi 2023.

² 1850. *A bizottmány egészség-rendőrségi javaslata a prostituio rendezése tárgyában*

1867. *Szabályok a kéjelgés-, bordélyházak - és kéjhölgyekről (33474/1864)*

1884. *Szabályrendelet a bordélyügyről (837/1884. belügyminisztériumi rendelet)*

1900. *Rendelet a kéjelgésügy szabályozására (9.465/1900. rendőrfőkapitányi rendelet)*

1907. *Rendelet a kéjelgésügy szabályozására (1907/881-1008.sz. fővárosi közgyűlési rendelet)*

1927. *A m. kir. belügyminiszter 1927. évi 160.100/1926. sz. körrendelete*

³ A bordélynyitás menetéről ld. Völgyi 2021.

⁴ 1867. 6.§.; 1907. 33.§

⁵ 1884. 16. §; 1907. 38.§

mondhatnánk, hogy a cselédet védte a férfiaktól és esetlegesen a tulajdonostól is. Az 1884-es rendelet ezt pontosítva már 30 évben határozta meg a cseléd minimum életkorát, kikötve, hogy a cseléd nem kéjeleghet. 1907-es már 40 évben határozták meg a cselédek minimum életkorát, illetve 24 évnél idősebb férfi kiszolgáló jelenlétét is engedélyezték. Említésre méltó, hogy a korábbi szabályozásokban férfi személyzet említése nem fordult elő. Feltételezéseink szerint védelmezésképpen alkalmazhatták őket az erőszakosabb kuncsaftokkal szemben. 1907-ben azt is kikötötték, hogy két évnél idősebb gyermek nem élhet a bordélyházban, itt valószínűleg a prostituáltak – és a tulajdonos – gyermekeire gondoltak. A szabályozás ténye azt jelzi, hogy ez meglehetősen gyakran fordult elő, és ez arra utalhat, hogy a nők nem adták ki dajkaságba a gyermeküket, hanem maguknál tartották. Ugyanakkor azt is figyelembe vették, hogy ebben az életkorban van a legnagyobb szüksége az újszülöttnak az édesanyjára (ebben a döntésben feltehetőleg az is szerepet játszott, hogy ebben az életkorban még nem fogják fel a kisgyermek, mi történik körülöttük).⁶

Különösen fontos kérdés, hogy a rendeletek hogyan védték a kéjnököt a bordélytulajdonostól, illetve miként szabályozták a közöttük lévő üzleti kapcsolatot. Az első rendelet még 20 forint, a második 40 forint, az 1907-es már semmilyen hitelt nem engedélyezett, a rendőrfőkapitányi rendelet viszont előírta egy adóskönyv vezetését. A kereset megosztását is szabályozták: az 1884-es rendelet kivételével mindegyik megemlíti, hogy a kereset egy része a bordélytulajdonost illeti meg az ellátásért. Ezt első időkben a főkapitánynak kellett szabályoznia, majd egymás között állapodtak meg a felek, melyet jegyzőkönyvbe kellett venni. Az 1900-as rendelet a kereset megosztását 1/3 2/3 arányban határozta meg, 2/3 a bordélytulajdonosé volt az ellátás fejében. Míg az 1907-es minimum ¼ részben határozta ezt meg. Hivatalos jogi munkaszerződés megkötését semmi nem írta elő.⁷

Az 1907-es rendelet elsőként követelte meg, hogy a bordélyokban minimum egy megfelelően felszerelt fürdőszoba legyen – ez higiéniai szempontból is fontos volt –, és a kéjnöknek rendelkeznie kellett egy kulccsal zárható szekrényvel (utóbbit az 1900-as rendeletből vették át).⁸

Az 1884-es rendelet azt is meghatározta, hogy a kilépő kéjnököt évszaknak megfelelő ruházattal kell ellátni. Az 1907-es rendelet kijelentette, hogy „*A kéjnök személyes szabadságában bármiképp korlátozni, őt bántalmazni, megfenyegetni, vele durva, embertelen módon bánni szigorúan tilos*”.⁹ Vannak olyan szabályok, amelyek csak egy-egy rendeletben bukkannak fel, mint például a rendőrfőkapitányi rendeletben az, hogy a kéjnököt tilos arra kényszeríteni, hogy erejét meghaladóan, akarata ellenére, több férfival vagy más kéjnökkel egyidejűleg közösjön.¹⁰ Ezek a kitételek ugyancsak meglévő problémákra reagálhattak és figyelemre méltó, hogy ezeket egyáltalán észlelték és szankcionálták.

Az 1907-es rendeletben több olyan elem található, ami az azt megelőzőekben nem került szabályozásra: a nappali órákban a kéjnök egyedül három órát, hetente fél napot tartózkodhattak egyedül (!) és szabadon a bordélyon kívül, ezenkívül a vallási ünnepeken, istentiszteletekre ki kellett őket engedni. De a nők felének mindig a házban kellett maradnia. A napi szabad órát is a főkapitányi rendeletből vették át, ott azonban csak két órát engedélyeztek. Ez felvetheti azt a kérdést, hogy a prostituáltakat mennyiben korlátozták a személyes szabadságukban.¹¹

⁶ 1867. 14.§; 1884. 13.§; 1907. 32.§

⁷ 1867. 18.§ és 19.§; 1884. 17.§ és 18.§; 1900. 8.§; 1907. 42.§ 43.§

⁸ 1900. 12. §; 1907. 49. §

⁹ 1884. 18.§; 1907. 46.§

¹⁰ 1900. 10.§. és 11.§.

¹¹ 1900. 14.§; 1907. 47.§.

A főkapitányi rendeletnek több olyan pontja van, mely kifejezetten rendőri szempontokat vesz alapul: a bordélytulajdonos nem bonthatja fel a kéjnök leveleit, továbbá a bordély tulajdonosnak jelentenie kellett, ha valamilyen bűncselekményre vagy tettesre utaló jelet észlelt.¹²

Még egy fontos dolgot kell megemlíteni, ami szorosan hozzátartozott a bordély mindennapjaihoz, ez pedig a kötelező egészségügyi vizsgálat. Ne feledkezzünk meg arról, hogy a nőgyógyászat ebben az időszakban válik önálló orvosi ággá.¹³ A bejegyzett kéjnök rendszeres orvosi vizsgálat alatt álltak, csak így kapták meg a munkájuk legális végzéséhez szükséges bárcát. Azonban azokat a prostituáltakat, akik nyilvánosházban dolgoztak, a bordélytulajdonosnak mindennap meg kell vizsgálnia, hogy nem mutatják-e valamilyen nemi betegség tünetét. A vizsgálat mikéntjét a szabályrendeletekben konkrétan nem szabályozták. Bár a *Gyógyászat* című lapban olvasható egy javaslat, hogy mire szükséges a bordélyosnak az orvosi vizsgálat idejére felkészülnie, de ez a cikk is elsődlegesen azt kritizálja, hogy ez a kérdés nincsen rendesen szabályozva. A tulajdonosnak az orvos látogatására elő kell készíteni a méhtükrot (*speculum*), olajat vagy zsiradékot, vizet, szappant, törülközőt, hogy az orvos minden vizsgálat után meg tudja mosni a kezét és az eszközöket. Illetve szükséges lenne a rendőrorvosnak nem csak a nőket, hanem a bordélyházak higiéniai körülményeit is felügyelnie.¹⁴

Élet a bordélyházban a rendőrségi források alapján

A bordélyházban dolgozó kéjnököt három fő csoportra lehet osztani: az éppen dolgozó egészséges kéjnökre, a valamilyen betegségben szenvedőkre, akik ott vagy kórházban lábadoztak és a bordélyházból elszökött prostituáltakra.¹⁵ Továbbá ott élt még a bordély tulajdonosa, az őket kiszolgáló cselédek és esetlegesen a prostituáltak gyermekei is.

Noha ezek a prostituáltak többnyire a munkásosztályból származtak és ilyen életstílust folytattak, de mivel gazdag ügyfeleket szolgáltak ki, saját magukat középosztálybélinek próbálták kiadni azáltal, hogy jobb ételeket szolgáltak fel és drága ruhát hordtak, így egyfajta kettős életet éltek,¹⁶ legalábbis a luxus bordélyokban.¹⁷

Mégis milyen életük lehetett egy bordélyban dolgozó prostituálnak? A rendőrségi iratanyagban fellelhetők feljelentések, bejelentések, amelyekben egy-egy prostituált röviden beszámolt néhány, bordélyházban tapasztalt dologról. A Székely Vladimír – Tábori Kornél szerzőpáros – igen leegyszerűsített véleménye – szerint egy bordélyházban „ritka jó élete” volt a nőknek: kaptak ételt, ruhát és megfelelő tisztálkodási lehetőségeket. De ezeket a legtöbbször csak hitelbe, így rengeteg adósságot halmoztak fel. Valóban igaz – a későbbi történetekből majd kitűnik –, hogy a keresett pénz csak egy bizonyos részét tarthatták meg, hiszen a bordélyosnőnek is valamilyen hasznot kellett termelnie, és az egyéb szolgáltatásokat is neki kellett kifizetnie. Azonban tény, hogy a tulajdonosok sokszor függő helyzetbe hozták a lányokat azzal, hogy trükkös módszerekkel adósságba verték őket. Az említett szerzők azt is megjegyzik,

¹² 1900. 13.§. és 17.§.

¹³ Gyáni 2020. 97. p.

¹⁴ A prostitutio kérdéséhez. *Gyógyászat* 1891.04.05. 166–167.p

¹⁵ Günter 1997. 60. p.

¹⁶ Idézi Recebba Yamint T. Gilfoye: Gilfoye 2005. 138. p.

¹⁷ Ilyen volt például Pilisy Róza vagy Grünfeld Terézia nyilvános háza

hogy legtöbb ott dolgozó lány valamelyik családtagjának is küldött haza a keresetéből,¹⁸ így a bordélytulajdonos részesedésének kifizetése és a hazaküldött összeg után nekik még kevesebb maradt. Ezzel ellentétben viszont a szerzőpáros olyan megjegyzéseket is tett, miszerint az örömlányokat kimenőre csak ritkán engedte ki a bordélyosnő, ilyenkor felcicomázva, drága selyemruhákba, ékszerekbe öltöztetve vitték őket kocsikázni. Ezt leszámítva az életük végtelen unalomban telt, könnyen elhíztak, egészségtelenek, betegesen szentimentalisták voltak.¹⁹ Ezeket a sztereotípiákat azért illik fenntartásokkal kezelni. A szerzők által festett kép koránt sem fedte a valóságot, legalábbis a legtöbb bordélyban – ahogy az alábbi példák is mutatják – nem ilyen életet éltek a nők. Egy hasonló példa, majd a későbbiekben bemutatandó osztrák Riehl-ügy, melyben a nála élő lányok hasonló körülményekről – verésről, éheztetésről, szexuális visszaélésekről – számoltak be.²⁰ A bordélyban dolgozó prostituáltak nagyobb erőszaknak voltak kitéve, bár meggyilkolásuk ritkán fordult elő.²¹

Előfordult, hogy a lányok szándékosan fertőzték meg magukat nemi betegséggel, hogy a kórházi kezelés után ne kelljen visszamenniük dolgozni.²² Ennek ellenkezője is előfordulhatott: a bordélyosnők púderrel tüntették el a szifilisz nyomait a kéjnézőn, hogy a betegség ellenére is dolgoztathassák őket.²³ Máshol ennél is sötétebb képet festenek a bordélyokról: a kaput állandóan zárva tartják, nehogy a lányok megpróbáljanak elszökni, egyedül sehova nem mehetnek, a leveleiket felbontják. Teljes fásultságban élnek, amelyet csak a havonta engedélyezett séta tör meg.²⁴ A fenti leírásokat fenntartásokkal kell kezelnünk, ezek adott esetben bulvárízűek, meseszerűek, nem egyszer ellent is mondanak egymásnak.

Újabban a régészek is részt vesznek a prostitúció történetének kutatásában, méghozzá az egyes bordélyok tárgyainak vizsgálatával, melyekből kitűnik, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a 19. század végén egyes luxusbordélyok saját koruk viszonyaihoz képest milyen gazdagsággal bírtak,²⁵ azonban ez változott az idők során. Míg az 1860 és 1890 közötti időszakban a bordélyok kevéssé különböztek a munkásosztálybéli nyilvánosházaktól, addig a 1890-től 1920-ig terjedő évtizedekben jóval magasabb szintű életstílust tudtak kialakítani.²⁶ Mary Ann Hall Washington DC egyik egykori bordélyházát vizsgálta – amelyben 18 kéjnéző élt. A kutatás során feltűnően magas arányban találtak díszítetlen porcelán és vasérc kerámiákat, amelyek a korabeli háztartásokhoz viszonyítva átlagon felüli életszínvonalat mutatnak. Az is bizonyítást nyert, hogy a bordély az ügyfeleknek ételt szolgált fel.²⁷ A lányok étrendjében is változatosság fedezhető fel, többségében marhahúst, vadmadarakat, halat és teknőst fogyasztottak, mintsem disznó- és csirkehúst. Gyümölcsöket és zöldségeket is többet fogyasztottak.²⁸ A magyar luxusbordélyokban, ha nem is ilyen mértékben, de feltételezhető, hogy élhettek ezt megközelítő színvonalon.

Azt már említettük, hogy hogyan kerülhettek be a kéjnézők a nyilvánosházakba, de hogyan tudtak onnan kikerülni? Szabadulni egyes beszámolók szerint nehéz volt: a bordélyok gyakran cserélgették is egymás között a lányokat. A kiszabadítás kérésére példa Kiss Teréz

¹⁸ Székely–Tábori 1992. 28–29. p.

¹⁹ Uo. 30–31. p.

²⁰ Id. Wingfield 2007. 24–25. p.

²¹ Uo. 134.

²² Székely–Tábori 1992. 30. p.

²³ Miklóssy 1989. 131. p.

²⁴ Uo. 97. p.

²⁵ Gilfoyle 2005. 134–135. p.

²⁶ Gilfoyle 2005. 137 p.

²⁷ Seifert–Balicki 2005. 66. p.

²⁸ Uo. 70–71. p.

esete, aki írásban fordult a rendőrséghez, hogy szabadítsák ki Róth Bernát bordélyházából, azonban mire a rendőrség kivonult, addigra a lányt valószínűleg egy újvidéki bordélyba vitték akarata ellenére. Kérelmező levelében hozzátette, hogy 50 forintot keres egy héten, aminek nagyját levonják a kiadásokra, így a 115 forint adósságát soha nem lesz képes megfizetni, akármennyit dolgozik.²⁹ Gärtner Anna is a rendőrséghez fordult, ugyanis két éve dolgozott Lichtensteinné bordélyában, ahol 40–50 forintot megkeresett hetente, de a tulajdonosnő „*furfangos számításai folytán ki nem jöhetek*”.³⁰

Érdekes módon ezekből a kétes bordélyokból és a rendőrségi ügyeikből nem lettek botrányok. Ugyanakkor például Bécsben 1906-ban zajlott egy igen nagy és hírhedt per, amelyről a magyar sajtó is beszámolt.³¹ Ezekben a cikkekben csak eseményeket és tárgyalást ismertetik, de nem reflektálnak a magyar bordélyügy helyzetre. Regine Riehl bordélyosnő éveken keresztül több száz fiatal lányt csábított a prostitúció útjára ügynökök segítségével, majd borzasztó körülmények között tartotta, éhezett és verte őket.³² Riehl persze egy idilli képet festett a példaértékkel vezetett bordélyáról, amit a hatóságok évek óta felügyeltek és soha semmilyen kihágást nem találtak, ahol a lányok mindent megkaptak és ő maga volt az, aki megmentette őket a kerítőnőktől. Nem engedélyezett sem italozást, sem táncot, sem orgiákat. Naponta 4 koronát és ezen felül a jövedelmük felét fizették Riehlnek az ellátásért.³³ Az ügybe a rendőrség néhány tagja is belekeveredett, ugyanis a tulajdonos asszony megvesztegette őket. Az ügy egyik konklúziója a rendőrség tehetetlensége volt, hiszen éveken keresztül nem tettek semmit Regine Riehl ellen, szemet hunytak üzelvei felett, de bukása a prostituáltak védelme érdekében történt.³⁴

Ebben a két 1880-as években történt esetben két fontos adatot találunk a keresetre vonatkozóan. Mindkét nő egymástól függetlenül azt állítja, hogy hetente körülbelül 50 forintot³⁵ keresett. Ezt mai árfolyamra átszámítva kb. 180 000 forintot kapunk!³⁶ Sajnos az nem derül ki, hogy ezt az összeget mennyi kuncsafttal, hány alkalommal és heti hány munkanapon, milyen szolgáltatás keretében keresték meg. A Székely–Tábori írópáros szerint a fővárosban kifejezetten olcsók voltak a bordélyházak, a legdrágábban is csak 10 korona volt a taksa,³⁷ az 1900-as évek elején. Ez mai árfolyamon 17.000 forintot jelentene.³⁸ Ha hozzávesszük a vendég italfogyasztását és a többi járulékos költséget, lehetségesnek tartjuk, hogy a bordélyosnő megkérte a kiszolgálás árát. Ugyanakkor Sopronban városrésztől függően a minimális összeg alkalmanként egy–két korona volt.³⁹ Ez persze a városrésztől és a bordély nívójától is függött, a Belváros luxusbordélyáiban akár 100–200 koronát is elkérhettek, a külvárosokban, például a Tabánban egy–két koronát. Összehasonlításképpen Patricia Cline Cohen szerint – az 1830-as évek Amerikájáról, és egy konkrét házról, Rosina Townsend bordélyáról –, ha egy örömlány tíz vendéget fogadott egy héten, a szállás és az étkezés árának levonása után 38 dollárt kereshetett

²⁹ BFL VI. 15. f. 3. 49567/1979 és 58989/1979.

³⁰ BFL VI. 15. f. 3. 38314/1885.

³¹ Riehl asszonyosság foglyai. Az *Ujság* 1906.11.03. 11. p.; Bécsi erkölcsök. *Pesti Hírlap* 1906.11.08. 13. p; A bécsi bordélyház bűnpöre. *Népszava* 1906.11.08. 11.p

³² Winkfiled 2017. 22–23. p.

³³ Uo. 27–28. p.

³⁴ Uo. 45. p.

³⁵ 1857 és 1892 között az osztrákértékű forint volt forgalomban

³⁶ https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol/?fbclid=IwAR3KikUR6GR6Qt37K8-k3X7Q-sQ6dWz6WAN_FZ-IHuUz3On76cxvEnmOoGQ

³⁷ Székely–Tábori 1994. 28. p.

³⁸ Ld. 36. lábjegyzet

³⁹ Güntner 1997. 57. p.

egy héten. A madam öt dollárt számolt fel a szexuális szolgáltatásért és 12 dollárt a szállásért a kuncsaftnak. A lányoknak érteniük kellett a kártyázáshoz, zenéléshez, és társaságot kellett nyújtaniuk a betérő férfiaknak.⁴⁰ Ez utóbbit minden valószínűség szerint a magyar bordélyházi kéjnékre is feltételezhetjük.

Olyan esetek is előfordultak, amikor a szülők kérték a lányok megtalálását vagy kiszabadítását egy nyilvánosházból. Kraml Antal azzal a kérelemmel fordult a rendőrséghez, hogy Júlia nevű lánya állítólag több levelet is írt nekik, amelyekben azért könyörög, hogy szabadítsák ki őt és hadd mehessen haza, mert már megbánta, hogy ilyen életet él. Az apa azt állította, hogy a lánya az engedélye nélkül állt szolgálatba egy izraelitánál Keszthelyen, aki eladta őt Budapestre egy bordélyba. Úgy tudja, hogy jelenleg Rotter Cecília bordélyában él „Irma” néven. A nőt be is idézték többször, ki is vonultak hozzá a rendőrök, de a lányt nem ismerték a bordélyban. Később már Sopronban is keresték, de ott sem találták meg.⁴¹ Itt megmutatkozik az is, hogy ilyen helyzetekben volt olyan szülő, aki ezek után sem hagyta magára, tagadta ki lányát, illetve próbálta ebből a helyzetből őt saját kérésére vagy önhatalmúlag kimenekíteni a prostitúcióból. Ilyen esetekben a bordélyosnők gyakran azzal védekeztek, hogy az utóbbi időben vagy általánosságban is sok lány megfordult náluk, így nem emlékezhetek mindenkire, aki náluk dolgozott. Itt felmerül a lányok fluktuációjának problematikája, illetve az, hogy ezen kijelentésből az a következtetés vonható le, hogy a tulajdonosok nem vezették megfelelően a náluk lakó lányok névsorát. Ugyanakkor a későbbiekben a Rédey Miklós által készített iratminta gyűjteményben, amely 1902-ben jelent meg „*Bordélyok és bordélyházi kéjnék nyilvántartási könyve*” néven, található egy nyomtatvány, amelyben vezetni kellett a bordélytulajdonos nevét és címét, valamint azt, hogy mikor költözött be és ki egy kéjné a nyilvánosházból, törzskönyvi számmal együtt.⁴² Tehát elviekben ezt vezetni kellett a rendőrségen, de nagy valószínűséggel a bordélyban is. Azonban konkrétan ilyen kimutatásoknak egyelőre nem bukkantunk nyomára.

193. minta.
(Bordélyok és bordélyházi kéjnék nyilvántartási könyve.)

A bordélytulajdonos neve _____ lakása _____															
Beköltözés				Kiköltözés				Beköltözés				Kiköltözés			
éve	hó- napja	napja	Törzs- könyvi sz.	A kéjné neve	éve	hó- napja	napja	éve	hó- napja	napja	Törzs- könyvi sz.	A kéjné neve	éve	hó- napja	napja

194. minta.
(Kéjnék központi nyilvántartása.)

Folyó szám	A k é j n ő		Észrevétel
	neve és személyleírása	l a k á s a	
130	Születési helye: _____		
	Kora (szül. éve): _____		
	Állapota: _____		
	Vallása: _____		
	Termete: _____		
	Haja: _____		
	Szeme: _____		
Szemöldöke: _____			
Különös ismertető jelei: _____			

1. kép. Nyilvántartási minta bordélyok és bordélyházi kéjnék nyilvántartására.
(Rédey 1902. 130. p.)

⁴⁰ Cohen 1999. 111–112. p.

⁴¹ BFL VI. 15. f. 3. 27883/1878.

⁴² Rédey 1902. 130. p.

A vonatkozó rendőrségi iratanyag átvizsgálása alapján a szökés is egy viszonylag gyakori, talán az egyik leggyakoribb esetnek tűnik. Többször jelentette fel a bordélytulajdonos a tőle megszökött és több értékkel távozott kéjनोंket. Itt valószínűleg nem is konkrétan a szökés ténye sodorhatta bajba a lányokat, hanem az, hogy más tulajdonát képező ruhadarabokkal, néha ékszerekkel, maguk után adósságot hagyva, titokban hagyták el a bordélyházat. Más kérdés, hogy az ellopott tárgy valójában kinek a tulajdonát képezte. Lehetséges, hogy azért hangsúlyozták a lopott ingóságokat a feljelentés során, hogy a rendőrség nagyobb erővel keresse a szökött lányokat.

A szakirodalom szerint sok – főleg az új és a fiatal – prostituált próbált szökést megkísérelni, azonban a bordélyos ezzel a lehetőséggel tisztában volt, ezért élt is a bevezetőben említett rendelkezésben megengedett szabályokkal.

Schüller Borbála 1879 augusztusában tett bejelentést, hogy azon hó 2-án András Teréz kéjनों megszökött a bordélyából és magával vitt két ruhát és adós maradt 94 forinttal. A szökésben Trebicser Zsigmond volt segítségére. A lány tehát külső segítséget is igénybe vett, ami az iratok alapján nem volt túl gyakori, de valószínűleg egyedül nem tudta volna kivitelezni a szökést. Az iratok szerint mindössze öt napja ismerte egymást a két fiatal, egy kávéházban találkoztak, ahol Teréz azonnal kérlelni kezdte a fiút, hogy segítsen neki megszökni, így szerelmi kapcsolatról nem igazán beszélhetünk.⁴³

Kovács Ilka 1879. július 28-én szökött meg Schima Mária bordélyából, maga után hagyva 40 forint adósságot, és ellopva egy fekete ruhát, egy pár harisnyát és egy kézi koffert ellopva. Ilka szerint viszont ő csak 20 forinttal tartozik, ami miatt a tulajdonos több dolgát zálogba vette és tudomása volt róla, hogy el fogja hagyni a házat. A lány elő is került később és előadta a saját változatát.⁴⁴

Nagy Cecília 1881. március 7-én tett feljelentése szerint a nála lakó két lány, Tarcsi Eszter és Dudek Anna megszöktek a nő bordélyházából. Két kalapot és két felöltőt vittek magukkal.⁴⁵

Ezeket az eseteket sajnos nem mindig tudjuk végig követni, ugyanis a vonatkozó iratanyag meglehetősen hiányos. Azonban ezeknek a lányoknak – úgy tűnik – szerencsésük volt, mert például Kijevben előfordult, hogy a tulajdonos hat, neki dolgozó férfit küldött a szökött nő után, akik megverték és megerősszakolták a szerencsétlen lányt.⁴⁶

Valószínűleg ezek a lányok nem találták meg a számításukat a bordélyházban, így más megoldás nem kínálkozott a bordély elhagyására, mint hogy megszöktek és magukkal vitték azt, amit a legegyszerűbben magukkal tudtak vinni. Sajnos az sem derül ki egyértelműen, hogy mi volt a szökés konkrét kiváltó oka. Feltűnő, hogy soha nem pénzzel, csak ingóságokkal távoztak, ebből következtetünk arra, hogy ezeket tudták a legkönnyebben magukkal vinni, értéket jelentettek, tehát később pénzzé tudták őket tenni. A készpénzt valószínűleg elzárva tarthatták, így ahhoz eleve nem fértek hozzá.

⁴³ BFL VI. 15. f. 3. 41052/1879.

⁴⁴ BFL VI.15.f. 3. 47390/1879.

⁴⁵ BFL VI.15.f.3. 13117/1881.

⁴⁶ Bernstein 1995. 148. p.

Személyleírása

Kramlj Julianna Kéjzónél

Netaláni álnéve: _____

Születés helye: *Kapcsavár*

Illetőség helye: *"*

Kora: *18 éves*

Vallása: *katol.*

Állapota: *házas*

Foglalkozása: *Kéjzóné*

Beszél: *(a nyomorító levélben nincs beszéve ?)*

Nagysága: *Közepe egyes testalkatú.*

Testalkata: *" "*

Arca: *fehér színe*

Arcszíne: _____

Haja: *gesztenyeszínű*

Homloka: *?*

Szemöldöke: *szegszínű vastag*

Szeme: *barna*

Orra: *{ rendez*

Szája: *{ rendez*

Fogai: *bal felsőcsomófog mellett levő fogja el van törve.*

Bajusza: _____

Szakálla: _____

Álla: _____

Ruházata: *nem tudatik.*

Különös ismertető jelei: *Jobb szemé halántékán körül alig látható is
egy kis a betű nagyságú*

Buda Pest, 1878 évi október hó 1 napján.

*A költemények alapján felvéve.
Kesztyák József
rendőrségi hallgat.*

29

2. kép. Kramlj Julianna személyleírása (BFL VI.15.f.3 1878/27883)

szám.

fk. 188

Jegyzőkönyv.

Felvétel Budapest 1881 évi Martus hó 7 napján a fővárosi
 államrendőrség ^{főkapitányi} hivatalánál.
 Megjelent Nagy Cecília magánrózó (Nagyasszony)
 és a következő feljelentést teszi:

Tegnap előtt esth. órákban a
 nálam lakott Tárcsi Ester
 Komáromi sz. Nagyasszonyi szül.
 21 éves, ref. hajadon és Dukel Anna
 Komáromi szül. 19 éves szül.
 hajadon leányt csalókönyvvel
 hátrahagyva után megpróbált
 magukkal vinni két idegen tulaj-
 donos háziasszonyt a lakásom
 felől, és egy felcsapott szöveti
 öltözékű új nyári ruhát is.
 Tudomásom szerint Komáromi
 leányt utjában a nagy asszony
 elcsábította tartózkodni. Kérem
 nevezetesen nyomoztatni és ná-
 lat kelendő felőlőket elvéteni.

felolvasásán aláírások: Nagy Cecília
Jose Föbör
Stapbörös
Leányok
szülők

Nagy Cecília bejelentése kéjnők szökéséről (BFL VI.15.f.3 1881/13117)

Maga a szökés ténye felveti a kérdést: miért ezt választották? Feltehetőleg azért, mert még nem dolgozták le a rájuk rótt adósságot; ami minden esetben fennállt, mikor egy prostituált belépett a bordélyházba, ugyanis a tulajdonosnő gyakran fizetett azért, ha egy másik bordélytól vette át vagy kerítón keresztül szervezték be. A lány felkészítése is költséges volt, így először ezeket kellett ledolgozniuk. Majd ehhez hozzátevéődött a koszt, a kvártély, az ellátás és ruhák költsége. Ez a lányok egyfajta lekötése is lehetett, hiszen addig önszántukból nem távozhattak, amíg nem törlesztették az adósságukat vagy egy másik bordélytulajdonos ki nem fizette helyettük. Láthatjuk, hogy korabeli – sőt akár mai – viszonyok között a lányok, óriási, 20–90, akár több mint 100 forintos adósságot halmoztak fel, ami mai árfolyamra átszámolva 70.000 és

360.000 forint közötti összeget jelentene. Sőt, olyan esetet is feljegyeztek, ahol az illető nő, legalábbis a bordélytulajdonos állítása szerint nem kevesebb, mint 800 forint adósságot hagyott maga után, miután elszökött.⁴⁷ 1879-ben is magas összegnek számított a 800 forint, mai árfolyamon ez kb. 3 millió forintot jelentene, aminek visszafizetése az adott viszonyok közt szinte lehetetlen volt.

Mivel volt arra példa, hogy a lányok párosával szöktek meg, feltételezhetünk egyes prostituáltak között valamiféle sorsközösséget, alkalmi összefogást, ha nem is barátságot, amelynek keretében ideiglenesen egymást segítették. Ezekben az esetekben a lányok – úgy tűnik – gyorsan cserélődtek, nem alakulhatott ki szoros, közvetlen kapcsolat a tulajdonos és a prostituált között. Elvégre hivatalos munkaviszonyban álltak, méghozzá egy nagyon speciális munka kapcsán.

Azonban kéj nők közötti erőszakra is akad példa, időnként összeverekednek egymással: Márkus Katalin a vele egy házban élő Révész Júlia veszekedés közben egy székkal fejbe vágta. Révész viszont azt állította, hogy ő egy másik lánnyal veszekedett, aki őt a földre lökte, rátérdelt és akkor avatkozott be Márkus. Aki felpofozta, össze akarta karmolni, ő pedig csak védekezésből véletlenül ütötte meg egy székkal.⁴⁸

A bordélyokban tehát nem volt sem könnyű, sem biztonságos az élet. Az ott dolgozó lányok számos körülménynek, a tulajdonosnak és a kuncaftoknak is ki voltak szolgáltatva. Továbbá sokszor a tulajdonos – aki, mint a korábbi megfogalmazások szerint láthattuk – ideális esetben egy gondoskodó személy lenne az örömlányok életében, volt az, aki borzalmas körülmények között, adósságba verve tartotta őket maga mellett és kiszabadulásukra sokszor külső, nem egy esetben rendőri segítséget kellett kérniük a távozni vágyóknak. Miután a rendőrségi anyagban ezek a kirívó esetek jelennek meg, nem tudjuk, hogy a nívósabb bordélyokban milyen körülmények álltak fent. Illetve ezekre a rossz körülményekre sem figyelt fel minden esetben a rendőrség, amely szerepének a vizsgálata már egy újabb tanulmány feladata.

Levéltári források

Budapest Főváros Levéltára (BFL)

VI.15.f.3. Budapesti Rendőr-főkapitányság Igazgatásrendészeti iratok

Felhasznált irodalom

- Bernstein 1995. Laurie Bernstein: [Sonia's Daughters: Prostitutes and Their Regulation in Imperial Russia](#). Berkeley – Los Angeles - Oxford, 1995.
- Cohen 1999. Patricia Cline Cohen: *The Murder of Helen Jewett. The Life and Death of a Prostitute in Nineteenth-Century New York*. New York. 1999.
- Gyáni 2020. Gyáni Gábor: *A nő élete – történelmi perspektívában*. Budapest, 2020.

---

⁴⁷ BFL VI.15.f.3. 41052/1879.

⁴⁸ BFL VI.15.f.3. 55391/1879.

- Gilfoyle 2005. Timothy J. Gilfoyle: *Archeologist in the Brothel: "Sin City"*. Historical Archeology and Prostitution. Historical Archeology, Vol. 39. No. 1. Sin City (2005) 133–141. p.
- Güntner 1997. Güntner Péter: A soproni prostitúció története (1862–1918). *Aetas* 1997. (12.) 49–64. p.
- Miklóssy 1989. Miklóssy János: *A budapesti prostitúció története*. Budapest, 1989.
- Rédey 1902. Rédey Miklós: *Alaki eljárások a rendőri hatóságok előtt. Iratminták*. Budapest, 1902.
- Székely–Tábori 1992. Székely Vladimír – Tábori Kornél: *Az erkölcstelen Budapest*. Budapest, 1992.
- Seifert–Balicki 2005. Donna J. Seifert – Joseph Balicki: *Mary Ann Hall's House*. Historical Archeology, Vol. 39. No. 1. Sin city (2005) 59–73. p.
- Völgyi 2021. Völgyi Réka: Bordélytulajdonosok és bordélynyitás Budapesten a századfordulón. *Budapesti Levéltári Mozaikok* 2021/26. DOI: [10.56045/BLM.2021.26](https://doi.org/10.56045/BLM.2021.26)
- Völgyi 2023. Völgyi Réka: A türelmi bárca. *Budapesti Levéltári Mozaikok* 2023/7. DOI: [10.56045/BLM.2023.7](https://doi.org/10.56045/BLM.2023.7)
- Wingfield 2017. Nancy M. Wingfield: *The World of Prostitution in Late Imperial Austria*. Oxford, 2017.

Impresszum

Budapesti Levéltári Mozaikok

A kiadó neve: Budapest Főváros Levéltára
A kiadó székhelye: 1139 Budapest, Teve u. 3–5.
Felelős kiadó: Dr. Kenyeres István főigazgató

Főszerkesztő: Dr. Simon Katalin

Szerkesztőség: Fazekasné Dr. Toma Katalin, Dr. Fehér Csaba, Dr. Garami Erika, Dr. Ternovác Bálint, Dr. V. László Zsófia, Tóth Gergely (technika- és honlapfelelős)

A szerkesztőség elérhetősége: 1139 Budapest, Teve utca 3–5.; 1554 Budapest, Pf. 41.

e-mail: mozaikok@bparchiv.hu